

Uvodnik

Tokratna številka revije *Sodobna pedagogika* poleg znanstvenih in strokovnih besedil v slovenskem in angleškem jeziku na koncu slovenskega dela vključuje tudi nekaj posebnih prispevkov, ki so nastali ob 140. letniku izhajanja. Obsežen zgodovinski pregled, ki še danes odpira zanimiv vpogled v delovanje revije skozi čas, je pred desetimi leti objavil **Tadej Vidmar** v prispevku z naslovom *130 letnikov Popotnika oziroma Sodobne pedagogike – položaj in polemike*. Tokrat pa smo se v uredniškem odboru odločili, da jubilej obeležimo z objavo znanstvenega prispevka ene od nekdanjih urednic **Mojce Kovač Šebart**, ki je napisala prispevek z naslovom *Sodobna pedagogika, konservativna dama in socialno reflektirana proletarka – revija med letoma 2010 in 2011*, esejem **Metoda Resmana** z naslovom *Urednikovanje Sodobne pedagogike od 1999 do 2007* in intervjujem aktualne glavne urednice z zadnjimi tremi uredniki **Jasno Mažgon, Klaro Skubic Ermenec in Damijanom Štefancem**.

Objava prispevkov različnih kategorij (znanstveni prispevek, esej in intervju) odseva dolgo tradicijo revije, ki je praktično od prvih izvodov namenjena obojemu, tako visokokakovostnemu znanstvenemu premišljevanju o različnih pedagoških vprašanjih in dilemah kot tudi bolj izkušnjskim in osebno obarvanim zapisom, tudi v obliki eseja, ki je po eni strani informativen, po drugi strani pa prav predstavljena osebna izkušnja avtorja v zapis vnese to, kar esej loči od drugih kategorij prispevkov. Ker so se v zadnjem desetletju na mestu glavnega urednika zamenjale tri osebe, čas njihovega urednikovanja pa so zaznamovale podobne dileme in vprašanja, smo se v uredništvu odločili, da njihova razmišljanja predstavimo v obliki skupinskega intervjuja. Bralec lahko ugotovi, da je bil za revijo pomemben prispevek prav vsakega od njih. Duh časa in izzivi, ki so postavljeni pred vsakokratnega urednika, ostajajo danes podobni, možnost, da se lahko nekatera aktualna vprašanja razrešujejo prek izkušenj tolikih nekdanjih urednic in urednikov, pa privilegij aktualne urednice in uredniškega odbora.

Poleg omenjenih zapisov lahko tokrat bralec v tretji številki 140. letnika revije *Sodobna pedagogika* prebira različne prispevke. Slovenski del revije začnemo s prispevkom **Tanje Taštanoske** z naslovom *Šolska samoevalvacija kot dejavnik šolske učinkovitosti v srednjem strokovnem izobraževanju (primerjalna študija primerov)*. Avtorica se osredotoča na raziskovanje procesov samoevalvacije v povezavi s šolsko učinkovitostjo in šolsko kulturo na ravni srednjega strokovnega izobraževanja. Opozarja, da kljub temu, da je od uzakonitve samoevalvacije preteklo že 15 let, ni veliko raziskav, ki bi jo sistematično proučevale, še zlasti ne na ravni strokovnega in poklicnega izobraževanja. Avtorica s kombinacijo kvalitativno in kvantitativno pridobljenih podatkov vrednoti povezanost med učinkovitostjo in dodano vrednostjo šol ter šolsko kulturo. Zanima jo, kako je proces samoevalvacije umeščen v šolsko kulturo in kako je povezan z učinkovitostjo šol. Na podlagi kompleksnih podatkov odkriva, da je učinkovitost šol povezana s kakovostjo in vsebino samoevalvacijskih procesov ter njihovo umestitvijo v šolsko kulturo in delovanje. Ugotavlja tudi, da na proces samoevalvacije pomembno vplivajo značilnosti šolske

kulture, ki temeljijo na vrednotah ustanove in njenih osnovnih predpostavkah ter usmerjajo dejavnosti posameznikov in ustanove kot celote. Pomembna vrednost prispevka je v njegovem sklepu, kjer avtorica oblikuje nekaj ključnih priporočil za oblikovanje izobraževalnih politik pri spodbujanju kakovostnih procesov samoevalvacije šol v prihodnje.

Marinko Banjac v prispevku z naslovom *Potenciali kritične pedagogike in interseksionalnosti kot pristopov k poučevanju na področju politologije* presoja možnosti kritične pedagogike in interseksionalnosti v poučevanju politologije, njegova spoznanja pa so zanimiva tudi za druga družboslovna in humanistična znanstvena področja. Avtor opozarja na nekatere skupne dileme poučevanja na sodobnih univerzah, ki jih razume kot posledico globalne ekonomske prevlade in splošne depolitizacije pedagoškega procesa, v politologiji pa posebej izpostavlja še njeno notranjo razdrobljenost in nepovezanost med področji ter tudi hierarhičen način poučevanja na univerzah, ki ostaja prevladujoč kljub nekaterim novejšim oblikam poučevanja, kot je na študenta osredinjeno poučevanje. Kot ugotavlja avtor, pa lahko omenjeni pristop k poučevanju pomeni spet predvsem upoštevanje tega, kaj bodo študenti potrebovali v prihodnosti in kakšne veščine za njihovo večjo zaposljivost jim posredovati. Avtor izhaja iz premislekov o drugačnih pristopih k poučevanju na področju politologije. Potencial prepozna v kritični pedagogiki in interseksionalnosti, ki ju opredeli kot pristop, kjer izhajamo iz proučevanja tega, kako so razmerja moči in politična moč oziroma oblastni odnosi formirani in posredovani prek interakcij med različnimi privilegiranimi in deprivilegiranimi položaji. Kot ugotavlja, bi z vnašanjem kritične pedagogike in interseksionalnosti v pedagoškem procesu pri poučevanju politologije v ospredje postavili vprašanja izhodiščne političnosti v izobraževanju, uvid v vprašanja delovanja oblasti in moči ter drugih oblik dominacij, diskriminacij in izključevanj ter študentom ponudili izhodišča za krepitev angažiranosti za široko družbeno inkluzivnost in pravičnost.

Tina Pogorelčnik in **Eva Boštjančič** v prispevku z naslovom *Sprejemanje rezultatov študentskih anket o pedagoškem delu pri visokošolskih učiteljih in odzivanje* analizirata odgovore visokošolskih učiteljev ter sodelavcev na povratno informacijo o pedagoškem delu, ki je rezultat študentske evalvacijske ankete, ki se vsak semester izvaja na Univerzi v Ljubljani. Ugotovili sta, da imajo tisti, ki so odgovorili na njuno anketo in berejo študentske ankete, na splošno do študentskih anket pozitiven odnos. Anketirani pa se razhajajo pri vprašanju, ali bi morali imeti rezultati študentskih anket poglobljeno vlogo pri sprejemanju odločitev o napredovanju visokošolskih učiteljev in sodelavcev. Anketiranim dajo študentske ankete ideje, kako spremeniti način poučevanja, in jih v primeru negativnih povratnih informacij motivirajo k spremembam. Avtorici opozorita tudi na nekatere pomembne razlike med anketiranimi: asistenti v primerjavi z docenti, izrednimi ter rednimi profesorji, in sicer predvsem na področju občutenja samozavesti ob prejemu pozitivnih povratnih informacij ter občutkov dvoma o lastnih sposobnostih ob prejemu negativnih povratnih informacij. Avtorici skleneta, da lahko njune ugotovitve pomagajo organom univerz pri razumevanju sprejemanja rezultatov študentskih anket pri visokošolskih učiteljih in odzivanja nanje ter kot smernice pri oblikovanju strategij za ravnanje s povratnimi informacijami o pedagoškem delu.

Prispevek z naslovom *Izobraževanje učiteljev za trajnostni razvoj: analiza kurikula dveh študijskih programov Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani*, ki so ga napisali **Hana Rožman, Khalifatulloh Fiel'ardh, Milena Košak Babuder, Karmen Javornik, Hiroki Fujii in Gregor Torkar**, predstavlja analizo zastopanosti ciljev trajnostnega razvoja v učnih načrtih dveh študijskih programov Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani, ki pripravljajo na učiteljski poklic v razrednem pouku ter pri specialni in rehabilitacijski pedagogiki. Kvalitativna analiza učnih načrtov je pokazala, da se ti osredotočajo predvsem na cilj trajnostnega razvoja »kakovost izobraževanja«, manj ali nič pa na preostalih 17 ciljev, ki so jih za namene analize opredelili in uporabili avtorji raziskave. Ugotovili so, da takšna posamična obravnava ciljev trajnostnega razvoja ter njihova večja zastopanost v izbranih predmetih kaže na pomanjkanje systemske obravnave. Tematika trajnostnega razvoja ostaja v pedagoških študijskih programih obrobna tema, kar poudarja potrebo po dodatnih raziskavah, ki bi prispevale k razumevanju trajnostnega razvoja na eni strani in identifikaciji razlogov, zakaj trajnostni razvoj v študijskih programih izobraževanja učiteljev ni bolje zastopan.

Kot zapisano uvodoma nabor znanstvenih člankov v slovenskem delu revije zaokroža prispevek **Mojce Kovač Šebart**, ki prinaša celostno analizo (tematskih) števil revije *Sodobna pedagogika* v letih 2010 in 2011. Danes revija izhaja štirikrat letno, v tistem obdobju pa je izhajalo pet števil, pomemben korak v uredniški politiki pa je bil narejen s tem, ko so bila prvič v zgodovini objavljena hkrati besedila v slovenskem in tujem (v tem obdobju tudi nemškem) jeziku. Kot piše avtorica, se še posebej z letom 2011 revija odpre tudi tujim avtorjem. Pregled izdanih števil avtorico in takratno urednico pripelje do ugotovitve, da so takrat obravnavane teme še vedno zelo aktualne. Podobno kot danes pa je tudi takrat umanjala odzivnost šolske politike na različne strokovne pobude, reviji pa se je uspelo ogniti in tudi upreti, kot zapiše avtorica, pastem vladajoče ideologije, ki jih promovirajo pričakovanja mednarodnih ustanov. Posebej lahko izpostavimo prav prilagajanje revije metodologiji kvantitativnega vrednotenja znanstvenih del, kar ustvarja pritisk tudi na aktualno uredništvo revije.

Angleški del revije tokrat sestavljajo prispevki avtorjev iz Slovenije in Kosova. **Danaja Rutar** v prispevku z naslovom *Razvijanje višjih kognitivnih procesov skozi napovedno procesiranje* obravnava za pedagogiko in še posebej za didaktiko relevantno tematiko, čeprav gre za področje, ki je raziskovalno bolj bogato tematizirano znotraj kognitivne znanosti. Napovedno procesiranje je pomembna sodobna teoretična paradigma, ki teži k poenotenju različnih vidikov človekovega delovanja: percepcije, motoričnega delovanja in kognicije. Avtorica izhaja iz ugotovitve, da sta bili percepcija in motorično delovanje v teoriji že uspešno razložena, manjka pa teoretična razlaga razvoja višjih kognitivnih procesov, kar poskuša avtorica nadomestiti s premislekom o tem, ali lahko ta manko zapolnimo s teorijo napovednega procesiranja in ali je to sploh smiselno. Avtorica na podlagi teoretske razprave ugotovi, da glede na sedanje stanje napovedno procesiranje ne more dovolj razložiti razvoja višjih kognitivnih procesov, saj trenutnim mentalnim modelom manjkata dve ključni sestavini, ki sta pomembni za karakterizacijo višjih kognitivnih procesov: kompozicionalnost in generativnost. Poleg tega, da

avtorica v prispevku raziskuje, kako bi lahko ti dve ključni funkciji obravnavali z vidika teorije napovednega procesiranja, premišljuje tudi o možnih pedagoških implikacijah ter s tem specifično tematiko, prvenstveno vezano na kognitivno znanost, poveže s pedagoško znanostjo.

Katja Jeznik, Marjeta Šarić in Petra Gregorčič Mrvar v članku *Sodelovanje šolske svetovalne službe s starši v času pandemije Covida-19* razpravljajo o sodelovanju med šolsko svetovalno službo in starši med pandemijo covida-19. Avtorice reflektirajo ugotovitve raziskav na temo sodelovanja šole in staršev, ki so bile narejene pred pandemijo in na njenem začetku. Ugotavljajo, da so se šolski svetovalni delavci na začetku pandemije zavedali pomena dobrega sodelovanja s starši, hkrati pa je iz podatkov razvidno, da je to sodelovanje odvisno od številnih dejavnikov, tako na strani staršev kot tudi šolskih svetovalnih delavcev. Avtorice ugotavljajo, da je dobro sodelovanje zelo pomembno, še posebej pa je ključno v obdobjih različnih izrednih razmer, povezanih z epidemijami ali drugimi krizami, npr. okoljsko. Zato je pomembno, da šolski svetovalni delavci sodelovanje s starši razumejo kot eno od temeljnih nalog svojega dela in jo kot takšno tudi ustrezno umestijo v načrt dela. Ugotavljajo pa tudi, da bo treba vlogo šolske svetovalne službe v času izrednih razmer opredeliti na sistemski ravni in ne le na ravni posamezne vzgojno-izobraževalne ustanove.

Del revije v angleškem jeziku zaključujemo s strokovnim prispevkom **Linde Abazi-Morina** *Izobraževanje o človekovih pravicah v kosovskih srednjih šolah*. Avtorica izhaja iz predpostavke, da je poučevanje o človekovih pravicah mogoče identificirati predvsem pri predmetu državljanska vzgoja, zato analizira učne načrte in gradiva tega področja v srednji šoli. Tako ugotavlja, da so vanje res vključeni posamezni elementi poučevanja o človekovih pravicah, a običajno ne presegajo podajanja teoretičnega ozadja koncepta človekovih pravic, nekatere informacije pa so podane zelo omejeno glede na izkušnje Kosova v preteklosti in sedanjosti. Ker gre za skupnost, ki je v bližnji preteklosti doživela vojno, bi po oceni avtorice morala gradiva s področja državljanske vzgoje tematizirati tudi vprašanje vojne, kar bi lahko dolgoročno prispevalo k pravičnejšemu procesu tranzicije.

Vabljeni k branju!

*Dr. Katja Jeznik,
glavna urednica*